

K. NOREL

De Zuidwestpolder aan de beurt

De Zuiderzeewerken leveren een opmerkelijk bewijs hoe dwars door wereldschokkende gebeurtenissen heen het normale leven zijn gang blijft gaan.

De oorlog in ons land moge de werken aan den Noordoostpolder even hebben onderbroken, nauwelijks zweeg in Nederland het kanonvuur of de baggermolens rommelden alweer, de zuigers pompten en aan de lange armen van de kranen slingerden de grijpers met keileem. Prompt op tijd is de dijk van dezen polder klaar gekomen en dezen zomer slaan de gemalen rusteloos het water uit. Nog enkele maanden, dan zal het Urker land droog gevallen zijn. En thans staat Ir. Smeding reeds gereed met zijn staf van ingenieurs en een menigte van grondwerkers en landarbeiders om dat Urker land van een woest en ledig oord te maken tot een Hollandsen landschap, even vruchtbaar en bewoonbaar als de Wieringermeer in enkele jaren tijds geworden is. Doch daarmee zijn de Zuiderzeewerken niet voltooid. De beide polders, die nu ingedijkt zijn, beslaan nog lang niet de helft van het land, dat men op de Zuiderzee wil winnen. De Zuidelijke polders zijn nog water. Nog! Het zal niet lang meer duren.

De oeconomische crisis heeft indertijd de Zuiderzeewerken doen stokken. Er waren in het begin der dertiger jaren wankele zielen, die meenden dat het geld ontbrak en dat er ook geen drangreden meer was om land te maken. Het heeft Dr. Colijn destijds veel overredingskracht gekost om deze wankelmoedigen te overtuigen dat een tijdelijke crisis ons niet weerhouden mag van een groot werk, dat voor de toekomst van ons volk van eminent belang is. Nadat in '32 de afsluitdijk voltooid was werd pas in '36 met den Noordoostpolder aan gevangen. De mannen, die een krachtige voortzetting van de Zuiderzeewerken hebben bepleit — naast Dr. Colijn in het bijzonder Dr. Th. van der Waerden — zijn volkomen in het

gelijk gesteld. Het volk roept thans om koren. Als in '32 aanstonds met volle kracht was doorgewerkt zou de eerste oogst van het Urkerland nu misschien reeds beschikbaar zijn geweest! Van stilstand is in dezen oorlogstijd geen sprake. Er wordt doorgewerkt haar Hollandschen aard: zonder veel ophef en stap voor stap.

De Zuidwestpolder is thans aan de beurt. Waarom zoo stap voor stap? hoort men wel eens vragen. Waarom legt men de Zuidelijke polders niet in één keer droog? Dan kan immers met één zeeverende dijk worden volstaan, langs dé Noordkant van de polders en hoefde men voor de scheiding tusschen de Zuidwestelijke en Zuidoostelijke polders, waar-tusschen slechts een breed kanaal zal komen, geen zwaren dijk op te werpen. Een ingenieur van de Zuiderzeewerken heeft ons op deze vraag een antwoord gegeven. Het is niet geraden — zei hij — om te groote gebieden op eenmaal in cultuur te brengen. De landbouwkundige problemen, die zich daarbij voordoen, zijn zoo vele en zoo groot, dat men liever de kosten voor het leggen van een zwaarder dijk aanvaardt dan dat men alles tegelijk aanpakt.

Met voordracht is thans als derde droogmakerij de Zuidwestpolder gekozen. Ten eerste omdat de dijk, die hierbij tijdelijk bloot komt liggen voor den golfslag op het Zuidoosten liggen zal, een richting waaruit weinig zware stormen zijn te duchten. (Als de Zuidoostpolder het eerste werd drooggelegd, zou zijn dijk de zware stormen uit het Noordwesten moeten doorstaan). En in de tweede plaats, omdat men den Zuidoostpolder, die verreweg de grootste van de vier zal worden, voor het laatste wil bewaren. opdat bij het aanpakken van die kluif de meeste ervaring aan de ontginners zal ten dienste staan. Het werk aan den Zuidwestpolder is reeds aangevangen.

Tusschen Edam en Marken zijn baggermolens en zandzuigers bezig met het leggen van den eersten dijk. Doch overigens is men nog aan het passen en meten. Van een belangwekkend onderdeel van dat voorbereidend werk zijn wij getuige geweest.

- SONDEERPROEVEN.

In de haven van Enkhuizen lag een eigenaardig vaartuig. Een soort ponton was het met vier dikke zuilen op de hoeken en daarboven een plat met vele apparaten. Dit is het sondeertoestel van de Zuiderzeewerken. Sonderen is het Fransche woord voor diepteonderzoek of peiling en het geeft zeer goed weer wat er mee bedoeld wordt. Dit toestel meet de hardheid van den bodem. Een kleine kegel wordt rechtstandig in den grond gedrukt en op een manometer leest men af hoeveel weerstand de bodem biedt. Het sondeertoestel wordt niet uitsluitend bij waterwerken gebruikt. Sinds een zestal jaren is het bij groote bouwwerken in gebruik. Vroeger sloeg men, als er groote gebouwen op slappen bodem opgetrokken moesten worden, proefpalen om na te gaan hoe diep men heien moest. Het was omslachtig en niet altijd secuur. Op het sondeertoestel kan men eenvoudig en nauwkeurig den weerstand van den grond aflezen. De Zuiderzeewerken hadden alleen de püzzle op te lossen hoe zij op zee het apparaat gebruiken konden. Op een schip kon men het niet zetten omdat het stil moet staan en een schip, ook op het IJselmeer, altijd in beweging is.

Een duikerklok op den zeebodem te plaatsen is zeer bezwaarlijk. Men heeft er toen dezen ponton op gevonden, die op den bodem van het meer wordt neergelaten door de zuilen vol water te pompen. Het toestel is vijf meter hoog en dus in het ondiepe IJselmeer haast overal te gebruiken. Wanneer er niet al te veel golfslag staat en de bodem ter plaatse niet te week is, staat het apparaat vast en kan men rustig werken

- DOOR SCHADE EN SCHANDE ...

Het is geen overbodig werk, dit bodemonderzoek. Bij het eerste begin van de

Zuiderzeewerken, in de jaren '22—'24, toen het Afstelde beteugeld is geworden, zijn bittere ervaringen opgedaan. Groote brokken dijk zijn toen in den weeken bodem weggegleden en het heeft de grootste moeite gekost een stevigen grondslag te krijgen voor den dijk van Ewijckskiis naar Wieringen. Of deze ongelukken voorkomen waren als het sondeertoestel toen had bestaan, laten we in het midden. Het Amsteldiep had /eer diepe geulen én de stroom was daar bijzonder sterk. Maar bij de polderdijken zijn dergelijke verrassingen sinds het sondeertoestel gebruikt wordt, in geen geval te vreezen. De metingen, waarvan wij getuige waren, zijn op het Enkhuizer zand gekomen. Het is geen klein karwei om daar de zware ponton telkens op de juiste plaats te brengen, want het Zand is even grillig als de Wadden. Diepe geulen kronkelen er tusschen platen, die nauwelijks enkele decimeters onder den waterspiegel liggen, en kapitein Bosveld van de sieepboot Lauwerzee, die de ponton door dit niet-betonde water sleepen moet, dient in deze sloppen en gangetjes, verradelijk verscholen onder het golvend oppervlak, nog beter thuis te zijn dan een straatjongen in zijn achterbuurt. Nu, Bosveld is dat! Even grillig als het vaarwater is de gesteldheid van den bodem hier. Vlak naast harde, zandgrond ligt zacht veen. En verticaal heeft men dezelfde variatie. Dat bleek bij de peiling, die gemaakt werd, toen wij op de ponton stonden. Dat de manometer, zoodra de grond geraakt werd, snel omhoog vloog, was te denken. Het kegeltje stuitte op een harde zandplaat. Daaronder zat zachtere grond. De manometer wees 5 tot 8 atmosfeer aan en dat bleef zoo tot vijf meter diepte. Toen werd de grond weer vast. De manometer steeg tot boven 50 atmosfeer, een hardheid, voldoende om een polderdijk er op te laten rusten.

- EEN BEDRIEGLIJK BODEMPJE!

Een man, die de grillen van den bodem hier niet kende, zou meenen dat hij ver genoeg gevorderd was. Maar het personeel van de Zuiderzeewerken is op de hoogte van de kuren van deri grond in het Uselmeer. Zij werkten door en op 7 meter diepte zakte de manometer plotseling tot 1,5 atmosfeer. Op ruim tien meter kwam het wijzertje zelfs op nul. Onder een harde grondlaag zat derhalve veen en

daaronder weer een weeke blubber, die totaal geen weerstand bood. Wee, als daar een dijk op was gelegd! Wanneer hij bij den aanleg niet was weggeleden zou hij stellig zijn bezweken bij den eersten storm. Men werkte op den ponton door. Meter voor meter werd telkens een nieuwe buis met een staaf erin op de vorige geschroefd en daarna omlaag gedraaid. Het bleef maar slappe.veengrond die slechts 1,5 tot 2 atmosfeer tegendruk gaf. Pas op zestien meter kwam er werking in de manometer. De wijzer sprong op 8, op 10, op 13 atmosfeer. Bij elke palm klom hij hoger. Totdat op ruim 17 meter diepte de vijftig atmosfeer bereikt werd. Dat is voor een polderdijk voldoende.

- **AANPAKKEN!**

Wanneer, zooals in een geval als dit, op 17 meter diepte eerst voldoende vaste grond gevonden wordt, moet er heel wat gedaan worden alvorens men beginnen kan met het storten van den keileem en het spuiten van het zand voor den dijk. Vooraf moet dan de grond tot deze diepte worden weggebaggerd en daarna pas kan in de ontstane sleuf het fundament van den dijk worden gelegd. Bij de dijken van den Noordoostpolder heeft men veel tijd, moeite en kosten moeten besteden aan deze grondverbetering en het ziet er naar uit dat het bij den Zuidwestpolder denzelfden kant opgaat.

Het is niet erg. Moelijkheden zijn er om overwonnen te worden. Met een variant op een bekende zegswijze kunnen wij proclameeren: "Wij hebben de schepen, de mensen en het geld." Wij hebben de baggermolens, de zandzuigers en de kranen, die als een vreedzame marine de Zuiderzee veroveren; wij hebben de ingenieurs en de polderjongens tot dit werk bekwaam; en ondanks den nood van onzen tijd zal het geld voor dir machtig vredeswerk er ook wel komen!